

ผนวก ง

การจัดอันดับความสำคัญของโบราณสถาน

ด้วยเหตุที่โบราณสถานมีขนาด รูปร่าง ฝีมือ และประวัติความเป็นมาไม่เท่าเทียมกัน จึงกำหนดแบ่งความสำคัญของโบราณสถานออกเป็น 4 ระดับ คือ

1. โบราณสถานมีความสำคัญระดับชาติ (National Criteria)

คุณสมบัติ ได้แก่สถานที่หรือสิ่งก่อสร้างที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของชาติ ถือเป็นตัวแทนยุคสมัยในประวัติศาสตร์ของชนแต่ละเผ่า สิ่งก่อสร้างนั้นจะต้องแสดงถึงความก้าวหน้าทางเทคนิค รูปแบบศิลปกรรม หรืองานศิลปะตกแต่งที่มีความงามเป็นพิเศษ และเกี่ยวข้องกับภาพรวมของประเทศนั้นๆ ใช้วัสดุและเทคโนโลยีของการก่อสร้างที่เป็นแบบฉบับและมีอิทธิพลต่องานสร้างสรรค์ในรุ่นต่อมา หรือเป็นการประดิษฐ์คิดค้นขึ้นในประวัติศาสตร์ เป็นตัวอย่างที่พึงรักษาไว้เพื่อประโยชน์ในการค้นคว้าทางวิชาการหรือมีประวัติในการก่อสร้าง

2. โบราณสถานมีความสำคัญระดับเมือง (Regional Criteria)

คุณสมบัติ ได้แก่สถานที่หรือสิ่งก่อสร้างที่แพร่หลายในขอบเขตของภูมิภาคนั้นๆ เช่น การก่อสร้างสถาปัตยกรรมในศิลปะล้านนาไทย การสร้างสิม (โบสถ์) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การสร้างเรือนปั้นหย่าในภาคใต้ ฯลฯ สถานที่และสิ่งก่อสร้างดังกล่าวนี้อาจมีความสำคัญในระดับชาติก็ได้ หากคณะกรรมการที่ทางราชการแต่งตั้งคัดเลือก

3. โบราณสถานมีความสำคัญระดับท้องถิ่น (Local Criteria)

คุณสมบัติ เป็นสถานที่หรือสิ่งก่อสร้างที่เกี่ยวข้องกับประวัติของพื้นที่นั้นๆ เช่น ศาลเจ้าประจำเมือง โบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อของท้องถิ่น เฟิงผาหน้าถ้ำหรือภูเขา หรือต้นไม้ที่มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับประวัติ ตำนานของเมือง เช่นเขาอกทะลุ เขาเมืองที่เกี่ยวข้องกับตำนานเมืองพัทลุง กุ๊ข้าวน้อยฆ่าแม่จังหวัดยโสธร เป็นต้น

4. คุณภาพของโบราณสถานในบัญชีมรดกโลก (World Criteria)

อนุสัญญาเกี่ยวกับการปกป้องมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ เป็นหนึ่งในสามของอนุสัญญาขององค์การยูเนสโก ที่ประชุมสามัญขององค์การยูเนสโก ณ กรุงปารีส ได้อนุมัติสัญญาฉบับนี้ เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน ค.ศ.1972 และรัฐบาลของ 131 ประเทศได้ให้สัตยาบรรณในอนุสัญญาดังกล่าว ประเทศไทยเพิ่งให้สัตยาบรรณเมื่อปี พ.ศ.2530

อนุมติสัญญาฉบับนี้ เป็นพันธะที่จะร่วมกันอนุรักษ์และปกป้องมรดกทั้งทางวัฒนธรรม และธรรมชาติของโลก โดยรัฐบาลแต่ละประเทศจะเป็นผู้คัดเลือกโบราณสถานประจำชาติที่เห็นว่ามีความสำคัญเป็นพิเศษที่โลกจะต้องร่วมกันพิทักษ์รักษาไว้ไม่ให้สูญหาย โดยมีกรรมการของ องค์การเป็นผู้วิเคราะห์และนำเสนอคณะกรรมการบริหารขององค์การเป็นผู้พิจารณาอนุมัติ

ผลที่ประเทศสมาชิกจะได้รับจากการขึ้นทะเบียนบัญชีมรดกโลก คือ

- ร่วมกันยกย่องปกป้องมรดกสำคัญของโลก
- ช่วยกันอนุรักษ์และนำเสนอแหล่งมรดกนั้นต่อชุมชนโลก รวมทั้งการตั้งคณะกรรมการควบคุมและกำหนดแนวทางในการดำเนินงานที่เหมาะสม

- พัฒนาการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและวิจัยทางวิทยาศาสตร์รวมทั้งจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมเพื่อปกป้องคุ้มครองและนำกลับมาใช้ใหม่

- ช่วยฝึกอบรมบุคคลากรในการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรม

- มีสิทธิติดตั้งเครื่องหมาย "The Emblem" ณ แหล่งที่ตั้ง

ข้อกำหนดและหลักเกณฑ์ในการพิจารณาแหล่งวัฒนธรรมเป็นมรดกโลกนั้น มี 3 ข้อ คือ

1. เป็นลักษณะสิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาของคนในอดีต เช่น งานสถาปัตยกรรม ผลงานที่เป็นอนุสรณ์ในเชิงจิตรกรรมหรือประติมากรรม โครงสร้างทางธรรมชาติที่เป็นหลักฐานทางโบราณคดีที่มีคุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ หรือวิทยาศาสตร์ ในระดับสากล

2. เป็นกลุ่มอาคาร ซึ่งมีความกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือลักษณะทางภูมิสถาปัตยกรรมมีคุณค่าหรือมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ ในระดับสากล

3. เป็นที่ตั้งของสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็ผลงานของมนุษย์ โดยเฉพาะหรือเป็นที่ตั้งของมนุษย์และธรรมชาติร่วมกัน รวมทั้งเป็นที่ตั้งที่มีหลักฐานทางโบราณคดี ซึ่งล้วนมีคุณค่าหรือความสำคัญทางประวัติศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ ชาติพันธุ์วิทยา หรือมานุษยวิทยา ในระดับสากล

และการที่ลักษณะทั้ง 3 ประการดังกล่าวข้างต้น จะถูกจัดว่ามีความสำคัญ และมีชื่อเสียงระดับโลกหรือไม่นั้นต้องเข้าเกณฑ์ข้อหนึ่งข้อใดใน 5 ข้อ ดังนี้

1. เป็นสิ่งที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของความสำเร็จทางด้านศิลปะ ซึ่งเป็นต้นแบบหรือแบบฉบับ ต่อๆ มา

2. เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาด้านสถาปัตยกรรม ศิลปะ ผังเมือง หรือภูมิสถาปัตยกรรมในแหล่งอารยธรรมแหล่งใดแหล่งหนึ่งของโลก

3. เป็นหลักฐานเฉพาะที่แสดงถึงความเป็นอารยธรรมหนึ่ง ซึ่งสูญหาย หรือล่มสลายไปแล้ว

4. เป็นรูปแบบของอาคาร หรือผลงานด้านสถาปัตยกรรมที่มีชื่อเสียง ซึ่งปรากฏชัดเจนในช่วงสำคัญๆ ทางประวัติศาสตร์

5. เป็นรูปแบบของการตั้งถิ่นฐานที่มีชื่อเสียง อันสะท้อนลักษณะวัฒนธรรมในช่วงที่สำคัญแต่มีชื่อเสียงในระดับสากล (ข้อนี้คณะกรรมการฯ จะพิจารณาเฉพาะที่เป็นเหตุการณ์ที่พิเศษจริงๆ เท่านั้น)

ตัดตอนจาก นิคม มุสิกคามะ, แนวปฏิบัติในการสงวนรักษาโบราณสถาน ตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504, แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535, หน้า 14-16.